

5

DE
ARTE PHILOSOPHANDI

DISSERTATIO

QUAM

VENIA AMPL. ORD. PHILOS. UPSAL.

P. P.

MAG. PETR. DAN. AMAD. ATTERBOM
PHILOS. THEOR. ET PRACT. ADJUNCTUS
REG. SOC. SCIENT. ET LITT. H. GOTHOB. MEMBR.

ET

FELIX SJÖSTEDT
STIT. FLODIN,
OSTROGOETHI.

IN AUDIT. GUST. DIE XXVII FEBR. MDCCCLXVIII.

H. A. M. S.

U P S A L I A E
EXCUDÉBANT REGIAE ACADEMIAE TYIOGRAPHI.

DOMINO MAGISTRO
FABIANO G. EKENSTAM
PROFESSORI

DOMINO MAGISTRO
JOHANNI M. BJÖRKUND
PRAEPOSITO ET PASTORI

ET
DOMINO
NICOLAO J. SJØSTEDT
SACRAE REGIAE AULÆ CONCIONATORI

S A C R U M

Beneſtiorum Memor,

voluit debuit
RESPONDENS.

DE ARTE PHILOSOPHANDI.

Ἄλλα μὲν τό γε διαλέκτηκόν εἰς ἄλλῳ
διάστητοι, ὡς θύμου, πλὴν τῷ καθαρῷ τε
και δικαίως φιλοσοφοῦσι. Πᾶς γὰρ ὁ
ἄλλῳ δοὺς τις;

PLATO.

Quantum sit in rebus humanis inane, quantum adeo in sci-
entia quoque humana, minime profecto latet eos, qui ab
amore sapientiae Philosophi dicuntur. Quin potius pro
initio Philosophiae primoque ad eam gradu habeatur, scire
se nihil scire; eaque, quae ignoramus, longe pulchiora esse
iis, quae adspicere et perspicere videmur. Haec vero igno-
rancia ipsa Philosophum compellit, ut viam "ex tenebris, ad
lucem, per umbras" inveniat. Immortalis menti mortalium
inest affectus amoris et admirationis, qui objectum itidem
immortale aut fide infantili complectitur, aut studio virili
quaerit, ne, quod amplexus est, in umbris perdat, sed ple-
nâ suique certâ cognitione denuo teneat. Atque hoc
Objectum, quod, ut unicum Aeternum, ita unicum Verum,
et quia Verum amabile, unicum Pulchrum, quia Verum ap-

petibile, unicum Bonum est, revera in intimo mentis nostrae sanctuario reconditum vigere; id divinando praemonet actio quaevis ingenua, vel Voluntatis, vel Cognitionis, vel ambas conciliantis Sensus tum aestherici, tum religiosi. Idem vero sanctuarium mentis menti recludere intendit Philosophus, ut mens, quoad conditio humana permiserit, plane conscientia evadat et compos rationis sui internae et absolutae; rationisque simul rerum cunctarum, quae illi subjecta est, tamquam centro ipsi circumferentiae Universi. Ut autem ad hunc finem Adfectus et Moderatio, Instinctus et Judicium in philosopho unâ conferunt; sic etiam in omni philosophiâ incorruptâ duo exstant elementa, quae unâ vim ejus efficiunt: Amor et Cognitio. Ubi amor sumimus, ibi etiam cognitio summa est, ibique objectum utriusque; quod, ut siat nobis utrumque communicatum, et descendendo sortem naturae humanitatisque assumit, et elevando ad ideam Sui proprius usque reducit. Ibi tantum Sapientia, quâ talis, existit: quid enim Sapientia, per se, nisi Amoris et Cognitionis identitas? Deus solus Sophus est: nos, quia sapientiam quaerimus, Philosophi sumus. Quidquid ex sapientiâ illâ innostrum cedit ambitum modumque cognoscendi, id sci-mus; atqui per Eum solum.

Quandoquidem vero Sapientia id ipsum est, ad quod nostrum qualemcumque Scire referatur, ut eam cum cognitione, tum vitâ, quamquam approximante solum imitatione, exprimamus: viâ et ratione, quod quaerimus, quaerendum est, ne nubes pro Veritate amplexemur. Hinc non tantum scientia est Philosophia, quatenus cognitionem adsequitur ex illâ sapientiâ supremâ emanantem; neque tantum virtus,

quatenus et sensum et intellectum mentis purificat: sed etiam ars quaedam, quatenus ad effingendam tendit formam, quae vividam sistat, atque ab omni parte completam, et a-moris inspirantis et cognitionis inspiratae imaginem.

Quod autem in philosophicā rerum contemplatione ars est, seu arti congruum, id necessario, perinde ut ars quaelibet, proprium sibi habebit organon vel instrumentum: hoc de-num recte uti, artem ipsam efficiet. Hanc sibi opella praesens in disquisitionem vocare proposuit. Sed quoniam omnibus de causis res est maximi momenti, altius eam repetendam esse censemus. Nam in cognitione philosophicā nihil omnino profeceris, nisi antecesserit organi, quo cognoscis, dialectica investigatio. Ita vero mirabiliter constituta est haec cognitio, ut ab unā parte reflexionem ad nihilum redigat, i. e. ad conscientiam inanitatis omnium, quoquot in reflexione sunt, correlatorum; ab alterā tamen reflexione carere nequeat, quoniam et ipsa est reflexio, et quidem a capite usque ad calcem. Si ergo reflexione, ut instrumento cognitionis, utaris: quomodo?

Primum constat, officium, quod reflexioni philosophanti ante omnia explendum incumbit, id esse, ut stationem vere speculativam ea suam faciat, et quidem distincte propriam. Contemplativa rerum meditatio tantum modo aeterni, quod querit, Veri percipere valet, quantum percipit per intellectum mentis plane sui conscientiae, h. e. per dilucidam intelligentiae evolutionem. Hanc autem non perfici posse nisi per seriem notionum, quae reflexioni, justo ordine, omnia sistat et quasi fixa reddat principalia ideae evolvendae mo-

menta, in propatulo est; neque ullo pacto, nisi per systema cognitionis consummatum, in scientiam emergit immediatus ille realitatis absolutae conceptus, qui et essentiam mentis et actum intellectus primitivum constituit. Jam ergo quaeritur ratio, conditio, via, quam ad stationem vere speculativam reflexio ineat: quaeritur acies, cuius ope discernat, cum stationem ipsam, tum omnia quae ex eo culmine, ad intuitum plene intellectualem erecta, conspectu libero lustrare possit. De specie cognitionis, quam dicunt empiricam, tacemus; parum enim in scholis philosophorum versati sunt ii, qui nesciunt, quam curta haec supellectile gaudeat ad veritatem regendam. Nam in sensu isto hominum communi, quo subnixa est omnis empirica notionum rerumque peritia, nullum, dum scientiam affectat, nisi mere relativum, habitum induit. Matrices autem cognitionis, relative concepta i. e. intra relativitatem reflexionis ab Ideâ Absoluti divulsae, phantasma individui cogitantis aut est, aut saltem esse potest. Hinc origo Scepticismi; quem sensus iste communis, quâ talis, frustra debellare conatur. Quae omnia, tamquam antea demonstrata satisque explicata, heic ut concessa sumimus. — Quid vero? Nullas, praeter dialecticam, veritas absoluta habebit manifestationis formas? nullas, praeter systematicam, vias communicationis? — Habet quidem: sed heic de unâ, etiamsi non unicâ, loquimur; de scientiâ videlicet ejusque conditionibus.

Jam quod ad notionem Scientiæ attinet, facile intelligitur, eam, si cognitioni philosophicae ullo modo conveniat, amplissimâ solum significatione id efficere. Principium et essentiam rerum exploratura, Philosophia, quatenus scientia, eatenus scientia est scientiarum, seu rationale fundamentum,

sine quo nil solidi, nil certi cuilibet earum subesset. Quod
sane aliae tacite agnoscunt, aliae expresse profidentur; quae
vero id palam negare sunt ausae, non sponte insaniverunt,
sed impulsu cultorum quorundam, qui, nimio parsuum stu-
dio abrupti, vel hoc ipso mirum in modum communistravere,
quantillum de notione Philosophiae perspexerint. Etenim si
consideraritis, quid ab empiricā cognitione philosophica diffe-
rat, aut nihil inter eas intersit necesse est, aut haec sit cogni-
tio ea, quam de se ipsā habet ratio quaedam quācumque
ratione subjectivā superior. Ecquid vero de rebus universis
singulisque rationaliter praedicari posset, nisi esset primiti-
va quaedam praedicandorum ratio, vi suā propriā se ra-
tiam faciens, et quidem perceptione suinet ipsius absolute
affirmativā; cui rerum et spiritualium et naturalium rationes
cunctae inessent, essentiam sub unaquāque formā communem
tenentes? Hanc autem rationem ultimam, quoad in intellectu
mentis humanae se patefecerit, sola, quam isti carpunt, in-
quirit doceatque Philosophia. Quod si verum est vetus jam
adagium, artem quamvis vel scientiam nullos habere osores,
nisi ignorantes, — neque mirandum ducimus, Philosophiam,
prae ceteris, veritatem hujus effati esse expertam: non tamen
impune ea spernitur; et disciplinis, quae nexu intimo conju-
ctae culum animi liberalioris efficiunt, male omnino consu-
luisti, si primas, quibus inter sorores Philosophia eminet,
partes, huic abrogatas, inferiori cuiquam agendas imposueris.
Nam utcumque se habent hae cunctae vel humaniores vel se-
veriores disciplinae, rationalis oportet omnes esse indolis,
ideoque ita institutas, ut tum demum pro certā et objectivā
veritas uniuscujusque sit statuenda, si principiis legibusque ra-
tionis ipsius, iisque primigeniis et immutabilibus, innitatur.

At ubi veritas in genere, unica rerum essentia et substantia, investigetur, tractetur, demonstretur, non habemus, nisi hoc in peculiari quādam fiat disciplinā, quae naturam Mentis propriam et puram cognoscere studeat, ne limpido, quod in nobis ipsis gerimus, mundi cum externi tum interni speculum, nostram per incuriam obscuratum, imagines rerum divinarum humanarumque falsas reflectat. Tale vero sciendi genus, peculiariter rationale, solummodo in Philosophia invenies; quam ideo reginam esse scientiarum semper agnoverit aequior quisque judex, etiamsi angustioribus, quam fas est, finibus provinciam cognitionis philosophicae circumscriperit. Nam si ex. gr. recepto more Criticismi, ideas Absoluti et Divini (aeterna omnium, quae "natura sunt," exemplaria verasque substantias) contemplativo cuivis conamini inaccessas esse decreveris; si totam, quae in disquisitionibus theoreticis collocetur, operam in parcum quoddam facultatis, quā cognoscimus, examen logico-psychologicum restrinxeris, eoque meditationem philosophantem, in ipso limite campi quem sibi emetiendum proposuerat, gressum inhibere jussesis, primo vixdum pede prolatō: ocios tamen seriusve in illam, quam forsitan ausugere velles, necessitatēm incurres, ubi vel invito tibi fatendum sit, nexus scientiarum organicum solā ejusmodi mentis investigatione contineri, atque sic insociabile ipsarum fieri divertium, si haec exploratio tamquam inane coeptum cessaverit. Hanc vero explorationem, qualiscumque sit, philosophicam quodammodo esse, ideoque et speciem philosophiae plus minusve perfectae, quis non primo cernit obtutu? Quid ergo, philosophia sublatā, reliqua cognoscendi genera praestabunt, siquidem certae horum rationes ita aut firmae aut dubiae sunt, prout ratio mentis plusve

minusve certa habetur? Fac igitur, nullam dari, nisi logicam vel psychologicam, speciem philosophicae investigationis; fac porro, Philosophiae, ultra propaedeuticas ejusmodi partes, nullas omnino esse suscipiendas: nihil tamen minus aut unumquodque genus sciendi nota delirii, hic (ut in Physice Experimentali) vagi, illic (ut in Mathesi) fixi, ubique vaniloqui, vexabitur; aut id, quod in qualibet specie cognoscendi rationale ideinque fundamentale est, altiorem praesumtam habebit cognitionem, quae unica doceat, quid de viribus intellectus, de scientia in universum, de conditionibus sciendi, summatim sigillatimque sit cendum et sperandum. Quam obrem principatum quendam munusque quasi centrale inter ceteras omnes scientias Philosophiam tenere, siusta negaveris.

Nec videmus, si concederis vera esse, quae hactenus in transcurso attulimus, quemadmodum inde aliquid oriatur injuria, in ceterarum, quibuscum ad cultum animi Philosophia conspirat, doctrinarum detractionem; praesertim quum ita hae omnes sint constitutae, ut eo ipso, quod ad sensuum regionem plus minus pertinent, Philosophiam quodammodo antecellant. Vividioris enim cognitionis prae se fertur speciem, quippe vicinam phaenomenorum evidentiā manifestam et concretam realitatem idearum tractant. Naturalis demum ea est Philosophiae cum sororibus connexio, ut realitatem eamdem, quam hae tenent modo principiatam, illa sola teneat principiantem; ceteras autem, quo propiores adstent indoli cognitionis philosophicae, eo aptiores efficiat ad veritatem absolutam in imagine, vel quasi symbolice, exprimendam. Disjecta hujus imaginis membra in relativo quovis cognoscendi genere occurunt; e sparso quocumque fragmento Totum orga-

nicum, velut ex ungue leonem, animo repraesentare, hoc opus, hic labor est; quod plene facere, soli contemplationi philosophicae est datum. Nisi que tamen hoc impedit, quominus et sensualior ille intuitus mentis, cuius fibibus omnis reflexio non speculativa vel invita terminatur, in ingenio divino generosoque pectore per se instructus esse possit viribus, quae imaginem Organismi Absoluti respice capiant. De aestheticis loquimur repraesentandi viribus, quae vice sdialecticarum virium usquequaque explent, ubi sensibus ipsis effigiem suam, in objectu quodam dato, obviem tulerit Idearum Idea. Quin etiam specialis quaedam inventa de forma hac sensibili, Ideae (quoad fieri possit) adaequatâ, sive de Pulcro, doctrina, summam hanc intuitus sensualis virtutem explicatura et conservatura; quae autem disciplina sic in philosophicam cito transit. Etenim nusquam, extra Philosophiam, de essentialibus et idealibus apte disputatur; in aestheticis vero disquisitionibus quaeri ante omnia, quid de essentiâ Pulcri, de ideâ ejus aeternâ sit statuendum, id neminem fugit vel mediocriter in his rebus versatum.

Sed problema Philosophiae ut rite solvatur, quis nescit, primam solvendi legem a philosophis compluribus in sevocando intellectu ab omni sensualitate positam esse? — Sensualitas, ajunt, per se semper est dominio mundi externi submissa; ni plena intellectui vindicetur libertas, quo pacto discernamus vera a falsis, spontanea ab obtrusis, ideas absolutas, si sine tales, ab affectionibus et opinionibus extrinsecus animo impressis? Ut nulla ulterius vincula progressum naturae humanae, ad rerum cognitionem nitentis, retardent; ut liberâ adprehensionum notionumque investigatione perscrutemur, quanta

et qualis veritas impressionibus istis sit tribuenda; ut vis mentis in se conversa, sive reflexio, cui opposita et alienigena exstat multiplex phaenomenorum congeries, ante omnia suum ipsius naturam virtutemque sibi sistat explicitam: quid prudentius, quam ab universa sensualitate reflexionem avelere, saltem dum philosophemur? quid consultius, quam ab apprehensionibus istis mentem avocare ad actum ipsum reflectendi purum, originalem, ibique vires cognoscendi, quid sint et quid valeant, perquirere? Quod fastigium si cogitatio tandem contigerit: quid philosopho magis perniciosum, quam recidiva quaelibet pristinae imbecillitatis contagio, ubi mens nil erat nisi passiva sensationum receptrix; ubi animus, praestigiis fascinatus, causas argumentaque operationum intellectualium aut spectro Externi cujusdam imminentis impellentisque adscribebat, aut somniis Interni cujusdam rationum stabilium nescii? Agedum, reflexione sensualem e medio tollas, ut locus detur superiori, quae certam captet rerum cognitionem; sic Scepsin, quae nil est nisi reflexio illa de se desperans, debellabimus, siquidem debellari possit; hoc vero ut sciamus, ab illâ reflexione, nostra, jam pure intellectualis, immenso spatio distet oportet. Sic etiam Mysticismum, quae venustior eoque periculosior forma sensualitatis est, cum suis qualitatibus occultis, et quae cetera sunt vel physicae vel religiosae superstitionis commenta, omnino valere jubemus.

Hacc omnia firmissimo sane talo starent, si notionibus justis et Sensualitatis et Intellectualitatis essent fundata: sed de reflexione sensuali et intellectuali antequam disputaretis, accurrius forsan, quam a vobis hucusque factum est, natura et

Sensus et Intellectus perlustranda erat. Ambo sociantur vinculo non modo strictiori, quam quod argutiae vestrae dissolvant, sed simul amiori, quam quod a communī vestrā philosophandi ratione umquam divinetur. Aut quonam loco internam Sensualitatis indolem, duplēcēmque inde oriundum Sensus conspectum, quis vestrūm uinquam, ne dicam explana- verit, sed adtentione, quā par est, observaverit? Annon ambiguitate vocis et notionis obcaecati, primo sensum, quā entis spiritualis, cum sensu, quā entis materialis, commiscu- istis; dein vim etiam, quae illi inest, animantem et individu- antem, perverse omnino interpretati esis, in sensu nil praeter facultatem mere passivam cernentes? Postremo vero, quum in hāc regione semper restiterit aliqūd clarissimis vestris notio- nibus impervium, — annon hanc animi provinciam, ob ni- miam ejus obscuritatem, perpetuae voluistis dare oblivioni, simulque in eam id paene omne, quod in naturā humanā e- gregium est, ab intellectu et systemate vestro relegare? Nam huc, ex magnā saltem et (si ita loqui fas est) radicali parte, pertinent amor, fides, vividus rerum naturalium intuitus, et, qui optimo cuique cordi est, pulcri, boni, sanctique pius ar- dor. Haec autem omnia, si verius sentiuntur, quam para- graphis explicantur: num ideo e philosophiā, ut facilius digni- tatem scientiae contingat, sunt ejicienda? — Novimus tritissi- mas istas distinctiones psychologicalas inter facultates animi su- periores et inferiores; nec dubitamus, quin partitio quaedam sensus in superiore et inferiore vobis ad manum sit: quare forsitan adfirmetis, vos neutiquam priorem e philosophiā abire jussisse. Quidnam vero, et quale, illud in distinctione vestrā superius? — Videbimus, quomodo rem vulgo gessistis.

Ut ad munus philosophicum subornetur ratio, in actum purum reflectendi, vel cogitationis ab omni materie cogitandi abstractae, mens quasi extenuetur; sic, scilicet, certam adepturam veritatem. Quo longius in hoc abstrahendi opere progressa fuerit reflexio, eo infestius speciem reflexionis antecedentis impugnet necesse est. Et quidem minus hostiliter in dogmaticâ Rationalismi istius abstracti formâ, magis vero in criticâ, maxime tandem in subjectivo illo idealismo, quo summuni adsecuta est evolutionis suae stadium. Nec mirum! Omnis enim Dogmatismus ex parte nititur fide sensualis experientiae vel adprehensionis; in propriis quidem cogitationis determinationibus veritatem, i. e. idealium et realium identitatem, quaerens, sed eam ut relationem praedicatorum quoruindam usu fixorum, ad substrata quaedam extra haec praedicata mentemque ipsam sita. Sic leges, ex regione empiriae desumptas, ad res absolute substantiales applicat. Contra in eo praecipue vertitur cardo Criticismi, ut leges intellectus, quâ tales, etiam esse leges experientiae universae commonstret; principia sensualitatis et empiriae prorsus "a priori," ut audit, examine subtilissimo expositurus. Verum ista ratio eum habuit exitum, ut crassiorem quidem naturae humanae sensualitatem de sui mundi objectivitate fecerit certiorem, legibus eam fulciens ratiocinandi omnino indubiis; nobiliore vero sensui, rerum Divinarum, quantumvis hic se immortalibus affectibus et imaginibus manifestet, nil veri reliquerit praeter notiones istas jejunas, quae nomine "fidei rationalis" et "postulatorum rationis practicae" satis superque sunt perulgatae. In has tempe migraverant ideae mentis aeternae, e regno cognitionis theoreticae ejectae; vel,

quod eodem redit, in "res per se" commutatae, quae nec ullo mentis actu comprehendi, nec, utrum reapse sint an non sint, internosci possent. At practica fide aliquid pro vero impletii, quod theoretico judicio incertum et incomprehensibile ducas, id non solum absurdum est; sed ne fieri quidemullo modo potest *). Omnia vero specierum Rationalismi, cum vulgari hominum sensui, tum aesthetico et religioso, insensissimum se gessit filius ille Criticismi bellieosus, Idealismus subjectivus vel relative transscendentalis; siquidem relictum sibi a patre dualismum inter subjectivas et objectivas Existentiae formas non aliter exsuperare valuit, quam Kantianas illas "res per se," objectivitatis τῷ Ego oppositae vim et fundatum, in larvale quoddam Non-Ego transformando, jam ipso ortu defunctum, inane, reque verâ non existens; omnem vero existentiam positivam et absolutam in speciem commutando relativam τῷ Ego ejusdem, quod sane primario intellectualitatis actu se posuissest, sed eodem actu etiam Non-Ego istud genuissest, sine quo ipsum, quā Ego, nequaquam existere posset. Quum nempe τῷ Ego, ipsum quā tale, esset vis in infinitum agens, actus purissimus, nec quidquam praeterea, limitatio quaedam ei requirebatur actuositatis, ne se in indefinitum extenderet, eoque potestate careret reflexionis et entis individui: ejusmodi vero limitationem, licet ea originein

*) Hinc robur insuperabile pugnantis in Criticismum JACOBII. Confer e. gr. ingeniosissimum Viri judicium Ueber das Unternehmen des Criticismus die Vernunft zu Verstande zu bringen; in collectione operum ejus T. III pag. 58 seqq.

impulsui cuidam inexplicabili deberet, sponte tamen sibi procuraverat τὸ Ego ipsum, Non-Ego isto assumto. Sed eam ob causam idem illud Non-Ego, in reflexione theoreticā, necessario cogitandum erat τὸ Ego ut aliquid et a se determinatum et sibi terminos constitueens, in reflexione vero practicā, ut aliquid a se absolute determinandum. Si ergo liberum se esse et morale probaturum erat principium Egoitatis, cum Non-Ego sibimet a se opposito usque ad internacionem erat bellandum; quum autem in hoc caderet Naturae universae vita et pulcritudo, Natura ipsa intelligenda erat ut implacabilis spiritus liberi inimica, per se verae cujusvis divinae vitalitatis expers. Ne tamen in hoc tam aspero bello τὸ Ego omni spe victoriae destituereatur, "moralis" quidam erat statuendus "ordo mundi," seu adhibendum numen quoddam necessariā moralitatis ratione expostulatum. Hoc autem numen, sicut nullā necessitate nisi illā subjectivā, seu "fide morali," percipi poterat, ita ipsum in se prorsus nihil erat, praeter merum ens cogitatum, abstractā ratione progenitum; quia individualitas et personalitas ad empiricum solummodo Ego pertinebant. Sic vero hoc erat Ego proprie reale; illud autem ideale Ego nil nisi conditio libertatis et moralitatis, realis reddenda per actitatem τὸ Ego empirici, praetereaque nihil. Proinde, ut in contemplatione Naturae ipsa Natura, sic in contemplatione Divinitatis ipse Deus ut umbra evanuit; vanaque sensualitatis superstitiones phantasmata erant ea, quae vulgo his notionibus inesse credebantur. — His ita peractis, novum — primo ad speciu — videatur, quod hujusmodi speculatio de universitate rerum, etiamsi summo ingenii acumine demonstrata, ad caput hominum umquam potuerit quadamtenus accommodari;

praesertim quod radicus non tam Dualismi, quam Nihilismi sistema est; quaenam enim realitas adjudicetur Egoitati super Non-enti ($\tau\omega$ Non-Ego) fundatae? Nihilo tamen minus habet aliquid hoc sistema, quod laudandum et commendabile aestimamus; notionem videlicet Libertatis altius atque explicatius, quam in praecedentibus Philosophiae formis, conceptam et perceptam. Neque negamus, quin admiratione dignus enthusiasmus ille sit, quo in practicā systematis parte, ut cetera omnia, ita et nihilismum partis theoreticae subigere tentat austera haecce et quasi spartana Fichtiana speculationis libertas. Atque hoc idem genio tandem saeculi quodammodo arrisit, nec parum; quamquam intentione FICHTII haud probe intellectā. Enthusiasmus enim libertatis cum enthusiasmo egoistico, spontaneitas voluntatis absolutae cum spontaneitate voluntatis subjectivae, quomodo in hoc systemate non verbis, sed re coaluerunt, sic a contemporaneis nostris, apertius tamen, in usu quotidiano vitāque publicā miscentur. Hinc eadem, cuius argutissimam et honestissimam speciem in systemate Fichtiano *) contuemur, philosophia Egoitatis, quamvis systemate ipso exploso, in plurimis nostri aevi sapientibus etiamnunc viget, diuque vigebit. Unde exortus est rationalis quidam rerum humanarum divinarumque conspectus, qui sensuali isto multo est aridior et sterilior; siquidem simplicitatem et innocentiam amisit huic genuinam, profundiorem autem Veri cognitionem nequaquam acquisivit. Nam

*) Quum systema FICHTII dicimus, de primo et proprio loquimur; non de admodumatione, quam postea tentavit, doctrinae suae ad doctrinam SCHELLINGI.

tantum abest, ut sensuali, quam contemnit, reflexione sit re ipsâ superior, aut explicationem phaenomenorum solidam attigerit, ut potius Communem, quem explicare vellet, Sensum funditus everterit, vel saltem nodis inextricabilibus implicuerit. — Ni verus igitur Sensualismus, tamquam fundamentum, Rationalismo i. e. Intellectualismo abstracte concepto subjiciatur, hunc nullo pacto in realitatem, in succum et sanguinem redigas; neque theoretico respectu, neque practico, ab eo quidquam spes ideaee Philosophiae consentaneum.

"Quid ergo? Etiam si concessum erit, quod innuere vide-
ris, jam in Sensu, ut individuante principio adprehensionum,
eum de facto Menti communicatum esse veritatis absolutae
conceptum, quem Intellectus, philosophans, sibi explicare co-
natur: annon tamen e conceptu isto immediato, et (quâ tali)
indistincto, chaotico, informi, per strenuam sensationum no-
tionumque analysin, quod Verum sit, eruamus? Annon ipsa
methodus sciendi nos compellit, ut thesin realitatis objec-
tuum existentium in antitheses eas, quae in thesi latent,
reflexione dissolvamus? Quomodo, nisi per indefessam opera-
tionum pure intellectualium analysin, reserabimus imum quasi
penu entis cogitantis, unde synthesis primaria, cuius ope
disjuncta realitatis expetitae membra rursus in unum coalescant,
depromatur? Quae res si bene successerit, ecquis negaverit,
Verum aeternum, antea in persuasione fluctuanti sensus reci-
pientis occultatum, vi cogitationis propriâ repertum iri? Ex
arbitrio ipsius individui cogitantis editum, conscientiae refle-
ctenti Verum patescat; ita demum justâ ratione pro Certo ha-
bebitur. Quid enim alioqui scientia? — Quod si reflexio-
ne essentias omnium notionum, vel modifications omnes en-

tis intelligentis, in primitivas categorias, in prima sua elementa resolutas tenebimus: quidnam impediet, ne indeabile scientiae systema construatur? Systema volumus id, quod nullo modo experimentis vagis fallaciisve ratiocinationis empiricae conflatum sit, sed "a priori," vel a puro ipsiusmet rationis principio, arte sibi constantissimâ ductum." — Telam sic eamdem semper de integro exordiuntur ii, qui veritates aeternas tamquam reti subtili expiscari didicerunt. Procul dubio genuina esset eorum speculatio, si essentias notionum reverâ comprehenderet; laudanda est etiam, ubi perspexerit, synthesis, h. e. unitate organicâ, non tantummodo terminandum esse opus, sed incipiendum. At omnis Veritas, qualisunque sit generis et speciei, eo realis est, quod exprimit absolutam idealium et realium Copulam, in Mente originitus reconditam. Haec autem, quando mens se sibi recluserit, h. e. in ipso actu cognoscendi, per copulam Intellectus et Sensus enuntiatur. Quapropter, si philosophari volumus, inchoandum erit a profundiori Mensis investigatione, quae indolem viresque cum copulae, tum membrorum copulae doceat. Quam dum omittunt viri immortalis memoriae KANT et FICHTE, relapsus est uterque ab ipso limine speculationis in reflexionem imperfectam: quamvis ille verum speculationis principium, detectâ "syntheticâ apperceptionis primitivae identitate," ipse, instinctu sublimi, praesagiisset; hic autem principium idem, ut "actum productivum entis absolute spontanei," proprius et significantius indigitasset. Unde pariter criticismum KANTII, ad novam dualismi dogmatici speciem revolutum, et idealismum FICHTII, dualismo faventem artificiosiori, in formalismum plane abstrusum vidimus desiisse. Neque magnope eadem, quae apud KANTIUM de scientiâ Idearum de-

aperaverat, cognitio profecisse existimetur, si apud FICHTIUM
edocta sit audacius meram iis tribuere legum sollicitationumque
moralium dignitatem, omnemque praeterea et Naturae et Deo
exsistentiam positivam denegare. Quae sane ratio, non minus
ethicae et historicae, quam dialecticae et physicae rerum con-
templationi, gravissima damna intulit. Quamobrem, si his
remedia inveniri poterunt, ut clarius tandem illucescat et ab-
solutum rerum principium et organon quo vere cognoscatur,
novam stationem reflexionis Philosophia descendat, eamque
tum sensuali vel empiricā, tum rationali vel logicā
reflexione superiore. Quomodo ad id, quod in Copula,
— sive Idēa Absoluti, — verum est ut actus originalis, re-
pondeat id, quod in Phaenomeno verum est ut actus imitans:
hoc ut omni, quā decet, sollertia eruatur, propositum sibi
habebit superior haecce vereque speculativa reflexio; quod
tamen adsequitur numquam, nisi totā vi mentis capiat, quo-
modo duplici sub formā, ideali in apperceptione ac ju-
dicio subjecti contuentis, reali in exsistentiā objecti reprae-
sentati, idem cognitioni retegatur divine Positivum, quod,
ut aequa substantiale ac intellectuale, ipsum se menti nostrae,
per aeternam in eā positionem Sui, communicat. I-
tsque non sola peccat ea, quam "sensualē" nominavimus,
reflexionis forma, dum rationes rerum inquirere cupiens, non
viribus, sed methodo inops, ipsa tota quāta circa superfī-
ciam rerum versatur. Peccat haud levius altera, cui ortum
debet non modo disciplina Logices (ut vulgo haec accipitur
et tractatur), sed etiam ratio universa mere formaliter philo-
sophandi; immo, gravius quodammodo peccat, quandoquidem
eā se fiduciā illuserit, posse ex synthesi formalī essentiālem
obtineri synthesin, eoque vices speculationis impleri. Forma-

Nis quidem est etiam haec ipsa; quid enim essentia sine formâ? Sed absolute est formalis, i. e. organica; sive congruentia vivida notionum et rerum. Quae pro hac solam obtinet congruentiam notionum inter ipsas, mere, ut diximus, "logica" est reflexio, neque ullâ conditione cum reflexione speculativâ confundatur. Nihilo tamen secius debitas illi, quem percensuimus, Rationalismo gratias agamus, probe memores, quantum utilitatis systematico Philosophiae opificio attulerit, quantâque dignitate rem totam philosophicam ornaverit, postquam ad id fastigium pervenerat, ut in externâ ea necessitate, quae animo incutere videbatur objectivitatem omnino alienigenam, internam agnosceret necessitatem spiritus liberi; qui objectivitatem istam sibi pro termino actionis opposuisse, ipse rebus cunctis major omniq[ue] fato sublimior. Quapropter in notatam jam philosophandi rationem acerbius justo invehi haud videamur, si contendimus, tam longe illam abesse a proposito, a penetratâ nimirum superficie rerum, ut ne notionum quidem superficiem penetrare valuerit. Quod in Philosophiâ quaeritur, quodque per facultatem speculacionis percipiendum est et explicandum, idea est objecti percipiendi, vel divina essentiae formaeque identitas et configratio, in objecto perceptionis individuata. Ab hac igitur aequidistat utraque reflectendi species, quarum altera immersa haret realitati ut singularitati cuidam, altera idealitati ut generalitati, pari utrumque ab Ideâ spatio relicto. Si vero reflexioni priori, vel sensuali, tantum inest essentiae, quantum in intuitu quovis (etiam inexplicito) vigeat: haec posterior, quae Philosophiam moliens desinit in Logicen, foret cujusunque realitatis plane expers, nisi idem ille intuitus nudus.

quoque acius reflectendi clam pervaderet animoque subjecti rationcinantis subesset, quamquam eum sibi obscuravit phantasmatis variis et paralogismis, "difficili stultitiae" confictis. In facultate scilicet mentis intuendi, id tenemus omnis reflexionis fundamentum, sine quo neque de cognitione, neque de constructione systematis mentio ulla sana moveri queat. Intuitus vero per se quoddam "sensuale" esse videtur: idque ita esse, cuncti te Logici et Psychologi, quotquot consulueris, edocebunt; neque nos id infinitas imus. Quod si ita est: quid est igitur, quo distinguitur intuitus philosophi ab intuitu eorum, qui aut non aut perverse philosophantur?

FICHTIUM utique, virum sagacissimum, non fugit, in intuitu solum esse organon rite philosophandi; quem, ut huic fini accommodaret, et dignitate liberum suique arbitrum decrevit, et nomine intellectualis decoravit; quum eum, quam talem, ita desiniret, ut esset activitatis intellectus primitivus, sc̄tū τ& Ego intelligentis, directa sui, sed in intellectu ipso, eoque sui conscientia sibique fixa, perceptio. At quia notio nem intellectus conceperat imperfectam, necesse erat, ut etiam intuitus hicce intellectualis, qui cognitionem speculativam fulciret, abstractum quoddam schema sui evaderet; ut potius dividendus sit adumbratio, et quidem manca, intuitus, quam verius intuitus ipse. Si autem intellectus reverā est actus, quo substantia, non τ& Ego reflectentis (quod, ipsum quam tale, extra substantiam est), sed Divinitatis in τω Ego reflexae, in mente continue posita continue semet menti adsfirmat: quid sit intuitus ille intellectualis, nisi substantiale id veritatis absolute organon, per quod, tamquam lumen per oculos, haec mente divinā in mentem humanam infunditur? Jam vero

ex supra allatis patet, vel ipsam reflexionem sensualem tan-
tum Veri tenere, quantum ei inest potestatis ad intuendum,
quā scilicet in eā reflexione perceptio objectiva nimitur; sie
etiam, reflexionem rationalem tantum Veri tenere, quantum et
in eā inest de eādem potestate, quae scilicet rationem item
aliquid subjective percipiendi constituit. Per se quidem intelligi-
tur, utraque haec genera Veri, si separantur, solummodo
quasi particulam veritatis habere; ideoque, quoniam divisa et
veluti dimidia veritas nulla est, reipsā utrumque veritate, quā
tali, esse destitutum. Inde necesse Scēpsis progignitur, seu genus
reflectendi scepticum; quod medium aliquid inter empiri-
cum et logicum, sed prorsus privativum est, vel judicium de
quolibet molimine cognoscendi desperans. Ergo aut philoso-
phiam omnino deseras, aut rationem perspicias, cur vana
sint haec diversa cogitationis molimina. Idcirco vana sunt,
quia Verum absolutum quaerunt alibi, quam in Verbo illo
seu Facto Divino, quod per ideas Ideae sui, sive formas
sui aequae substanciales ac intellectuales, in mente se sistit
menti revealandum. Hoc vero, quā tale, absolutum illud
subjecto-objectum est intuitus speculativi, cuius notionem,
partim (ut apud Philosophos) antiquatam, partim (ut apud
Mysticos) degeneratam, primus iterum detexit SCHELLING, vir
et ingenio et animo antiquos philosophos referens; quamquam,
ut invidiū et arrogantiā scioli saeculi, sic laudibus quoque no-
stris longe superior. Ille autem universae rei speculativae
reformator, si brevius, quam e re forsitan, in disqui-
sitionibus dialecticis circa prima Philosophiae elementa fu-
erit commoratus, excusationem in eo justam habebit, quod
ad summa festinare coactus esset, ne tempus illum desiceret

ad opus instauracionis absolvendum. Nam eas necesse erat stationes meditationis, quae cum Ipsi, tum praecipue discipulis erant emetiendae, prius percurrere, quam cognitionem philosophicam, e spatio vacuo reflexionis abstractae, in vitam de integro revocare posset. Vidimus hunc virum, dñmidio aetatis humanae vixdum peracto, primo Idealismum, quem ista voragine deprehenderat submersum, ad objectivum reflectendi tenorem exsuscitavisse; mox Realismum oppositum ei tamquam partem physicam systematis organici vivique subjecisse; dein huic organismo cognitionis redintegrato mentem inspiravisse speculationis genuinae atque Platonicae, quā Idealismus, jam consummatus et quasi adultus, in absolutum Spiritu-alismum, i. e. Christianismum speculativum, tendit et evexit. Quae cum ita sint, non miremur, cur expositioni organi ipsius artisque cognoscendi non ita vacare potuerit, ut, quam in primā jam philosophiae suae statione sufficienter praestiterat explicandi operam, eam item ad stationem ejus praesentem hucusque effecerit adaequatam. In illā vero statione primā, ubi Verum seu Reale sumnum non aliter nisi ut Subjecto-Objectum absolutum erat descriptum, intuitus quoque Veri non aliter fuit descriptus, nisi ut ipsa ejus subjecto-objectiva in mente enuntiatio. Et hoc quidem perbene: si modo enuntiationem eam non ita intelligas, quasi sit merita aliqua formula logica; etiam si per formulam dialecticam, principium scilicet identitatis et contradictionis, quādamtenus exprimi possit. Ut enim Factum illud Divinum, quod per intuitum illum se in mente menti adfirmat, vivens ipsum est et substantiale absolutum; sic eodem Facto intuitus vivens quiddam et substantiale redditur, quo intellectus essentiam suam contemplatur. Atqui id, quod substantiale est, num-

quam capitur cogitatione solâ, sensu detracto. Hinc reflexio speculativa, vel reflexio intuitu intellectuali subnixa, id cum reflexione sensuali habet commune, quod nihil percipit, nisi quod sentit, et id quidem totâ vi sentiendi; unde, ut illa, sic etiam haec nil percipit, quod non directe vel positive intuetur. Experienciam igitur, sed internâ, insistens, Philosophia et ipsa, sensu potiori, dicenda est cognitio empirica. Si ergo, ut par est, a reflexione sensuali reflexio speculativa differt: non in eo differt, quod omnem conceptum, sensu datum, intellectui submittit; — hoc enim (suo modo) facit etiam illa; — sed quod primo sensum percipit ut substantiale intellectus ipsius elementum, deinceps intellectum ut mentem substantialitatis suae consciam, et sic sensualitatem universam rationi, h. e. judicio mentis intelligentis, subjicit, non ut spernendum aliquid delendumque, sed vel maxime virtute Cogitationis elevandum in distinctas claraeque idearum comprehensiones.

Duplicitatem igitur quamdam in se habet organon philosophandi; vel — si mavis — triplicatatem, siquidem vim simplicitatis internae et originalis incorruptam retinuerit. Ut Absolutum ipsum, si ad generalissimam ideae suae formam revocatur, in identicâ consistit positione Sui tamquam subjecto-objectivitatis insipite semet affirmantis: ita in mente rationali, quae ideam illam perceptura est, distinctis illius copulae membris distincta respondent organa perceptionis; quorum alterum, quod quidem principale est et dirigens, plus de subjectivi membris, alterum plus de objectivi tenet qualitatibus. Unâ igitur et indissoluta agent haec organa, vel potius diversas modo vites organi ejusdem se esse scient, si quid ad veram speculatio-

nem proficit. Quas demum vires si recensemus, ab Intellectu non inepte exordium capi videtur; quippe quum Cognitionis notionem plurimi citius, quam pro re, absolvant, nil huic notioni subjicientes, praeter evolutionem Intellectus plusve minusve systematicam. Verum enim vero pro cognitione id solum sistema intellectuale est habendum, ubi essentiam suam Intellectus ita sibi explicat, ut id, quod per hanc evolutionem systematicam explicatur, revera sit illa essentia ipsa; non schematismus aliquis logicus, aut essentiam non tangens, aut vanam ejus speciem induens. Quod autem in Intellectu est essentialie, conficitur immediata illâ Ideae Idearum conceptione, quae Mentis substantia, vel rectius Mens ipsa est. Intellectus ergo, — si absolute vera et realia species, — quomodo haberi possit organon cognoscendi, non videmus, ni explicatio, quam exhibere vult, enodata erit perceptio conceptionis illius immediatae, quae mediante illo endandi actu objectiva sibi fiat pleneque sui conscientia. Haec porro explicatio, seu evolutio, progredivit oportet a summo Ideae evolvendae Abstracto, sive Absoluto quâ tali, usque ad summum Ideae Concretum, sive Spiritum ejusque formas; quarum origo et exemplar Deus, i. e. Absoluum ut Spiritus, est. Hunc vero in finem explicatio, quam dicimus, rationem reflectendi servet firmam sibique constantem, ut singula quaeque Ideae evolvendae momenta consideremus non tamquam mera quaedam entia cogitata, sed tamquam vere realia, quorum unumquodvis, dum intellectui recogitanti objectivum fixumque reddatur, aequa substantialitatem rei determinatam et concretam, ac notionem rei claram et distinctam, actu contineat indiviso. Nil enim ut verum (h. e. vere objectivum) percipitur, quod non Ideam ipsam, eoque

dentitatem intelligentiae et substantiae, exprimit in quolibet evolutionis universae momento, sive ea sub specie, quam vis hujus momenti propria determinat. Sed vis et vita itidem viam et vitam ad contuitum sui requirunt. Neque contendimus, Intellectui vel hanc, vel illam deesse: quid enim Intellectus, nisi actus ipsius Vitae, semet ipsam intelligentis? — Cavendum tamen valde est, ne reflexio sibi persuadeat, vires vitalitatis unquam posse intra limites intellectus mere reflectentis coarctari. Omnia enim, quae reflexio, ut mera operatio reflectendi, notione determinat, ea quodammodo negat; i. e. objectivitatem sibi oppositam, infinite positivam et multiplicem, formâ notionis tollit, eoque, loco ipsius positivi, usquequa ponit formam istam, seu (quod idem valet) schema unitatis suae abstractae, quo correlata, in eodem schemate non nisi relative opposita, relative conjungit. Unde sit, ut haec negativitas, ne reflexio sit forma omnino vacua, in quovis reflectendi momento materiem aliquam positivam habeat ex integro quasi instauratam. Atque hoc profecto, quamquam insciâ reflexione, in usu vitae communis fit quotidie, quatenus quidem opinionibus ejus aliquid veri inest; at quomodo instauratio haecce positivi in reflexione se ipsam reflectente succedat? — Ut haec in philosophicam vel speculativam effingatur, initium sumat a negando negationem; i. e. perspiciat negativitatem, quae habitus reflexionis nudae et abstractae est. Intellectus itaque, qui nervus est omnis cogitationis, quatenus reflexionem illam abstractam in speculativam transmutaverit, eatenus etiam vi speculativâ abstractam deleverit, negando nempe vel tollendo negativitatem; quo facto, et objecto reflexionis, et (propter copulam identitatis) simul reflexioni ipsi, jam, ut oportet, in ideâ et totalitate conceptis, iterum

naturam positivam restituit; eamque, in hac reflexione, ut absolute positivam vindicat. Ut vero italem sine re philosophicā operam praeestet Intellectus, nultro ipse agnoscat, se esse alterā quādam vi vel virtute contemplandi superstructum, quae complementum ei et quasi victimum suppeditet. Ex praecedentibus autem facile concluditur, alteram hancce organi cognoscendi proprietatem, ratione ad Copulam Universi habitā, ad naturam membra objectivi proprius referri, characteremque retinere positivum stupendi illius nec umquam plane explorabilis mysterii, quo immensum nobis rerum natura explicitatis complexum repraesentat.

Haec itaque vis altera, quae eamdem, cuius mentionem ante fecimus, conceptionem Absoluti imminiatam, sed modo immediato, exhibet, est Sensus; qui ideas cunctas, sive compagem rerum idealium universam, numquam percipit nisi ut conjunctas cum objectivitate quādam, quae, utpote non a reflexione data, ex arbitrio reflexionis non pendet. Sic internā eas percipit naturae suae necessitate. Menti scilicet vis propria inest, quae ex intimis Substantiae ipsius penetralibus materiem intelligendi continue deproinit, depromtamque cuique intellectus operationi subministrat. Facile vero patet, cur hunc actum Sensus nomine significemus: adprehendendo enim notionibus, judiciis, ratiociniis universim praeludit; eoque non tam intelligendo, quam sentiendo, percipit Idearum in objectivitate adprehensā, visibili vel invisibili, praesentiam. Actum intellectus, ut talem, ubique Sensus praecedit, adnuntiat, immo, quadam tenus antecapit; quia prima praebet exordia et quasi puncta vitalia, de quibus actus ille procedat. Quod qui-

dem hic numquam re efficeret, ni laterent jam in istis primordiis schemata imaginativa vereque productiva notionum, quibus realitates idearum se invicem explicarent et distinguerent. Intellectualē igitur habet functionem Sensus ipse, sed fundamentaliter intellectualē; utpote qui per productivam intuendi virtutem, mox in potestatem imaginandi transeuntem, ideas aeternas non percipit absque sensibili illo habitu, sine quo et notionem omnem effugerent et in umbras inanis ipsae evanescerent. Ad hoc porro munus rite perfundui duplex requiritur agendi tenor, quo ab alterā parte Sensus in objectivitatem adprehensibilem se expandat, ab alterā objectivitatem adprehensam in se resumat et ad se, quasi suam, referat. Hinc, ut sursum versus in Intellectum, sic deorsum versus in Sensationem se transfiguret necesse est; hanc vero in medio relinquimus, Psychologis et Phaenomenologis, quoquo modo valueriat, explicandam. Obiter tantum admonere liceat, Sensationem, cum affectionibus ejus tum internis vel spiritualibus, tum externis vel naturalibus, nexusque inter eas et specialia ista specialium adprehensionum sensoria, quae "sensus" plurali numero dicuntur, a nemine umquam posse expediri, nisi ex statione ipsā Speculationis. Hoc loco illud modo concessum velimus, sicut ab Intellectu omnem systematicam ideas percipiendi conuenientique rationem, sic a Sensu omnem organicam pendere. Sed eo universitas rerum est sistema vere reale, quod Organismus est; quid enim proprie hocce vocabulum denotat, nisi sistema vivum et objectivum? Objectivum, — scilicet sensu illo vocabuli absoluto, qui et subjectivas et objectivas rerum species comprehendit; eas omnes, quatenus nimirum ideas repraesentent,

penetrans et stabiliens. Inde nomen Organismi non tantummodo in naturalem, sed etiam praecipue in spiritualem rerum ordinem quadrare, et notio ipsa et usus jam fere vulgaris loquendi decrevit. Speculativam ergo qui spirat cognitionem, is ad eam necessario instructus sit organo cognoscendi a quâvis parte integro; quod naturâ quidem datum, arte demum et disciplinâ exculsum, in perfectam eslinxeris contemplandi rationem. Integrum autem hoc dicimus, si sensus adest vegetus, vivax, substantiae rerum absolute objectivae capax, quem in potestatem intellectus explicatissimi, — ipsum nil nisi intellectum inexplicatum, — altius usque evahere possis:

Illud autem, quod in quovis objectu per sensum percepto vere reale est, idea est individuata, seu individua quaedam species ideae absolutae idearum. Non enim ideo, quod sensiles sunt, objectivas idearum formas realitate carere existimamus. Neque ens quidquam eo, quod existit, desinit esse, nec eo substantialitatem absolutam in relativam pervertit: existentia enim, dilucide introspecta, per se realitas ipsa essentiae est, vel actus ille productivus, quo essentia semet ipsam sibi ex se sistit. Qui existentiam, ut talem, ideis rebusve divinis, ut talibus, denegant, ac si per se haec jamjam sit ipsa noxa relativitatis, ii videant, quomodo Absolutum suum desideriis vel Philosophiae, vel Religionis adcommodent. Nobis quidem ejusmodi ens absolutum, identitas dualitate existenti h. e. actu vitâve carens, merum ens logicum est, summum aliquid abstractum nihilque praeterea; ergo revera Nihilum. Si idea Absoluti, cunctaque idearum realitas, eo tibi videbitur minus absoluta, quod sub existentias formis eam perceperis: culpa est non in re, sed in egestate

emortuae contemplationis tuae, quae Aeternum non comprehendit nisi ut quiddam cuicunque vividae evolutioni oppositum, quum contra aeternitas ipsa nihil est, nisi Menta Divinae vivens evolution. Sic et genere temporis spatique notiones, quas vel ex materiali vel ex negatiue immateriali exsistentiae conceptu desumsetis, non impediunt, quomodo evolutio illa, si recte cogitur, cogitetur ut sibi (quam evolutio et quam evolutio mentis) apparens, i.e. se sibi semper representans; quod quidem sine specie quoddam successionis et coexistentiae fieri nequit, quamquam non ideo ullo modo evolutio illa cum evolutione ejus, quod Finium appellas, confunditur. Nam ad ideam Dei necessario pertinet, ut in singulo quovis vitae sue momento omnia momenta concipere et percipere queat; ideoque, etiam si sub specie continuationis (sine quam representatione esset non progrediens, i.e. mortua vel adeo nullata), reipsa ubique ponit non tempus ut tempus, sed aeternitatem. Sic mens quoque humana, quoties factis egregiis sensu generosis reflexionem negativam perrumpit, toties se aeternam esse sentit et percipit, reque vera in tempore ipso et tempus, ut tempus, et ceteras omnes negationes, a reflexione ista profectas, negando tollit, vimque vitae sibi propriae totam uno momento complectitur. Manifestationibus idealium existentibus nil inest Relativi, — si hoc vocabulo privationem Absoluti interpreteris, — praeterquam id, quod ille ipse intuleris, per contuendi modum mere relativum; i.e. si in mutuo eo respectu, quo se invicem ideae manifestatae distinguunt, id solum contueris, quod umbra relationum existentiae est, phantasma quoddam empirico-logicum, ex aegris rerum adprehensionibus conflatum *).

*). Quomodo cum hoc phantasmate illusorio, quod soli λογισμός

Hinc in eo perceptionis genere, quod Sensui proprium est, perceptionis nimirum inter Sensationem et Intellectum mediaticis, magnopere erit cavendum, ne sibi soji, ut sensibilis, relinquatur; auxilio et principatu perceptionis intellectualis aut rejecto, aut perverse adhibito. Sic enim cito accidat, ut superficiem rerum, qualis per umbram existentiae cernitur, pro vera realitatis formâ amplectatur; quo facto, plus ad ethicen pertinet quam ad metaphysicen, utrum in sensualium istum brutum, qui Materialismus vulgo audit, fuerit delapsus, an in Mysticum istum spurium, qui sensa sua superstitionis divinos afflatus perhibet. Qui si nativâ indole nobilior videatur, et elatione quâdam animi scientiae Idearum propior, aequa tamen indocilis est leges pati laboresque disciplinae severioris, sine qua, in rebus philosophicis, nil umquam proficitur. E contrario autem nescimus, quomodo sine Sensu vegeto, quem ordine, quo decet, sibi subjectum Intellectus in suam redegerit potestatem, Nihilismum cum evitemus, qui, familiarissimus pensitatoribus rerum ad genium saeculi compositis, nobis tamen parum arridet. Hunc sub titulo Cognitionis promulgatum usquequaque deprehendimus, dum semper manca quaedam et hybrida speculatio habet per-

cuidam. ⁶², ut ait PLATO, debemus, cohaegeat ingens illud sophisma ethicum, quod Malum appellamus; — id hec nos perquirere vetant, et temporis concessi brevitas, et opellae ipsius ratio. Praesumere tamen hoc liceat, Malum, per se, ipsum Non-existens esse, quando nimirum hocce, per imaginationem vanam, ad actum, qui Existentiam simulat, promovetur. Si ergo Bonum in positione consistit perpetua existentiae verae, scilicet sua: nos etiam, quoad in existentiâ hâc positivâ, seu divinâ, vivimus, semper illud sophisma negamus et abolemus.

enatum; se relativam omnem veritatem ita supervolavisse, ut
 iamjam in puris absolutis versetur; quum reapse, post deletum
 ingenuae mentis instinctum, nihil cognitioni pro fundamento
 reliquerit, praeter skeleton quoddam nudum et torridum ejus,
 quod in reflexione est phaenomenon et contingentia; — ne-
 que eo minus illud exemplar est, ad quod copiam immensam
 Scientiae, Educationis, Civitatis cet. reformant. At verum sy-
 stema Speculationis, ut jam in antecessum diximus, aequo ac
 universitas ipsa realis idearum, non ejusmodi Mechanismus
 quamvis subtilissimus est, sed Organismus, vitâ gaudens, vi-
 tamque substantiae sempiternae per omne spatium reflexio-
 nis, omnibus itineribus, effundens. Ille igitur modus contem-
 plandi, qui intuitus plene intellectualis est, hanc te-
 uabit perpetuoque servabit in conspectu Universi rationem.

In cogitationem, realitatis plenam, hic quidem intuitus
 — quâ intuitus in se reflexus — totus abit. Seriem scilicet
 format notionum, quae, ut ex conversâ in eum (eoque spe-
 culativâ) reflexione oriuntur, sic etiam systematicâ totalitate
 immensum ejus complexum exprimunt. At id, quod in eo-
 dem intuitu intuitum efficit, vel organicam idearum perce-
 ptionem, subnixum est inferiori quâdam intuendi facultate, in
 superiorem quidem (si philosophabimur) transmutandâ, sed
 quae ipsa jam hanc superiorem, magnâ ex parte, in se con-
 tinet. Quoniam scilicet Sensui, ut commonstravimus, inniti-
 tut omnis concretior i. e. vivacior rerum conspectus, certe ea
 intuendi statio, quae Sensem immediate attingit, sensuali-
 tie appellanda est. Quatenus autem hic sensus internus est,
 originemque spiritualem defendit, i de a l e m aequo jure intu-
 itum eumdem dicamus; quia sensibilitatem præbet a crassâ

quāvis inanique materialitate adeo purificatam, ut divinas ideas, quasi sole in translucidus crystallus, populari etiam captui accommodatas, in quocumque sui puncto resplendentes praesentet. Hinc ab intuitu intellectuali formaliter diversus, re ipsa tamen cum eo intime conjunctus, medium hic intuitus tenet nexusque organicus est inter intellectualitatem et sensualitatem, quarum prior sine eo vacua, posterior bruta foret. Atque hic demum ille est modus intuendi, quem, sejunctim spectatum, nomine intuitus aesthetici vidimus insignitum magis quam explicatum. Explicatus vero, i. e. in cognitionem versus, eam constituit Philosophiae disciplinam, quae vulgo Aesthetica perhibetur, et est organi speculativi tamquam physicum dimidium, quod in construendo per productio-
nem versatur. Alterum, quod facile (vi vocis) metaphysicum ejusdem organi dimidium appelles, dum in construendo per discretionem vices suas explet, jam per se actus ipse cognoscendi est quā sibi objectivus, eamque constituit Philosophiae provinciam, quam Dialecticam vel Logiken Speculativam nuncupare jam quibusdam ante nos philosophis placuit. Logiken nimur loquimur istam vere metaphysicam et trānsendentalem, cui, post PLATONEM paucissimosque philosophorum tum antiqui, tum medii aevi *), no-

* Ex. gr. ERIGENAM, ANSELMUM, ABAELARDUM; qui tamen inter Platonicam et Aristotelicam rei dialecticae rationem plus minusve ambigui fluctabant. Praeterea monendum est, ARISTOTELI quoque ipsi, etsi ex dogmaticā philosophiae suae statione Logicam non nisi formalem, eamque tantum semifactam, relinquere poterat, rem tamen dialecticam universam, nominibus multis, in perpetuum esse obstrictam.

vissimo hoc tempore primum ingenia aliquot, SCHELLINGIO viam indigitante, strenuam felicemque operam navavunt. Tres nobis viri, summiā veneratione colendi, praecipue nominandi sunt: Höijer nostras, vir memoriae numquam morituras, qui hanc viam, quām vix ingressus mox acerbissimo fato interceptus est, horum omnium primus iniit; HEGEL, tenoris Höijeriani continuator et consummator, affinitate ingenii ad idem fere philosophandi genus impulsus, socialium, ut videatur, conatinum philosophi Suecani inscius; SOLGER denique, nobis ut scriptis, sic familiari quondam consuetudine carissimus, animo suo Platonico nostris amoribus propior, — quem, inopinatā nimis morte rebus humanis ereptum, omnes, quotquot sunt, et Musae et Gratiae unanimi luctu prosequuntur.

Igitur — ut paucissimis complectar: organon philosophandi integrum, dialecticis et aestheticis viribus aque vigens, neque sensualis, neque intellectualis, sed spiritualis intuitus dicatur. Est scilicet in eo tota vis Mentis, utpote semet in Spiritu, i.e. in ente absolute personali, cognoscens. Nec umquam, nisi per usum hujusc organi vere dialecticum, — quem heic ulterius persequi nimis prohibet temporis angustia, — consummata exsurget Metaphysice, rerum cum naturalium, tum spiritualium, ipsiusque Divini in utrisque enuntiati, speculationem continens. Ita demum in conclusionem muneris transgressa, notio copulac aeternae, judicio firmo sibi vindicata, vera ratio est, veramque efficit rationis scientiam. Consummato autem systematis opere, Dialectica ipsa reddit in concretam Dei cognitionem transmutata, nexusque speculative theologico ethicas Philosophiae partes cum metaphysicis conjungit. Hunc

tenorem speculationis, qui intuitum spiritualem non modo potentiam, sed actu quoque religiosum esse ostendit, unice nomen speculationis mereri: id agnovit vel HEGEL ipse *), philosophorum recentiorum διαλεκτικάτος, virtutique logicae, ut tali, omnino plus justo tribuens. Iis vero, qui in scientiis usum, ut ajunt, practicum quaerunt, nihilque supra, Philosophia verbis hisce CICERONIS **) respondeat: "An tu ad domos nostras non censes pertinere, scire, quid agatur et quid fiat domi, quae non ea est, quam parietes nostri cingunt, sed mundus hic totus, quod domicilium quamque patriam Di nobis communem secum dederunt?"

*) Confer e. gr. *Encyclopädie der Philosophischen Wissenschaften*, ed. I. pag. 20, praefationemque ed. II:ae.

**) De Re Publicâ, L. I.

